

DiepenvEens

nr. 48 april 2023



Sempre Crescendo 100 jaar. Honderd jaar geleden en wel op 23 januari 1923 werd de muziekvereniging Sempre Crescendo opgericht.

In deze Nieuwsbrief onder meer

- Korte berichten.
- Waterhuishouding in de marken Rande, Tjoene en Borgele.
- Achter een simpele gevelsteen.
- Toerisme in dorp Diepenveen, Oprichting VVV in 1931.

Voorwoord

→ Festiviteiten alom! Zo bestaat de Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving 25 jaar. Dit zal niet onopgemerkt voorbij gaan aan het dorp getuige het opgestelde jubileumprogramma waarover u in deze DiepenvEens meer kunt lezen. Maar er zit nog meer muziek in Diepenveen in 2023: Sempre Crescendo bestaat liefst 100 jaar. In dit nummer hierover slechts een kort bericht, maar wellicht dat we hier in het najaar nummer uitgebreider bij stil zullen staan.

Dit voorjaar nummer biedt een andere variatie in drie artikelen die de rijke geschiedenis van Diepenveen en Omgeving belichten. Wim de Weerd staat in het eerste artikel uitgebreid stil bij de waterhuishouding van Diepenveen.

De strijd tegen het (IJssel)water, door de eeuwen heen. Gerrit Goorman laat als geroutineerde genealoog zien hoe de vraag rondom een gevelsteen in een boerderij tot een gedegen historische zoektocht leidt in de stamboom van de Familie te Wechel. Tenslotte laat Lamberthe de Jong zien hoe Diepenveen zich in de dertiger jaren op de toeristische markt stortte. In haar artikel wordt de oprichting van de VVV Diepenveen in 1931 belicht, en al het fraais wat daaruit voortvloeide.

Als redactie denken we hiermee weer een fraaie DiepenvEens voor u te hebben samengesteld. Een rijke mix van historische actualiteit en interessante geschiedschrijving. Wij wensen u veel leesplezier!

Van het bestuur

– Uitnodiging voor de ledenvergadering op donderdag 13 april 2023

Hierbij worden alle leden van harte uitgenodigd voor de Algemene Ledenvergadering en een daarop volgende lezing die op donderdag 13 april aanstaande in het Kulturhus zullen worden gehouden.

ALV

Het eerste deel van deze avond is gereserveerd voor de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering. De leden van onze vereniging ontvangen hiervoor tegelijk met deze nieuwsbrief de bijbehorende stukken. De vergadering begint om 20.00 uur, de zaal is open vanaf 19.30 uur. Na sluiting van de Algemene Ledenvergadering rond 20:40 uur is iedereen welkom voor het bijwonen van een lezing over de vondst van een Romeinse muntschat in Diepenveen.

Lezing

In 1993 werden in Diepenveen met een metaaldetector 106 zilveren munten uit de Romeinse tijd gevonden. Tussen 1993 en 2012 groeide het aantal gevonden munten tot 363 stuks. Het is hiermee een van de grootste muntschatten die in ons land ten noorden van de Rijn, in het vrije Germanië, zijn aangetroffen. De oudste munt is tussen 125 en 128 na Chr. geslagen onder keizer Hadrianus en de jongste in 192 na Chr. onder keizer Commodus. Deventer lag in deze periode buiten de grenzen van het Romeinse Rijk. Hier betaalden de mensen niet met muntgeld en het is dan ook de vraag hoe de munten in deze regio verzeild zijn geraakt.



Zilveren denarii Commodus 186-189 AD

Archeologe Marieke van der Wal van de gemeente Deventer neemt ons in haar lezing hiervoor een kleine tweeduizend jaar mee terug in de tijd. Zij vertelt niet alleen het verhaal van de muntschat maar laat ons ook kennis maken met wat zich in de omgeving van Deventer in de Romeinse tijd afspeelde. De lezing wordt onderbroken door een korte pauze en zal rond 22:15 uur zijn afgelopen.

Jan Helderman, voorzitter

– Geslaagde start jubileumjaar

De Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving bestaat dit jaar vijftienvijf jaar. Op donderdagmiddag 19 januari jl. waren zo'n honderd leden van de Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving en andere belangstellenden aanwezig om de start van het jubileumjaar mee te maken. Voorzitter Jan Helderman nam in zijn toespraak de aanwezigen mee naar het ontstaan van de vereniging en memoreerde wat er in deze vijftienvijf jaar allemaal is bereikt. Welke evenementen dit jaar voor de viering te verwachten zijn stond vermeld op een banner die werd onthuld door erelid Lamberthe de Jong en oud voorzitter Herman Denekamp. Vervolgens ontstak wethouder Ilse Duursma een prachtige jubileumtaart met 25 lampjes en 25 foto's van voor Diepenveen gedenkwaardige momenten. De wethouder liet in haar toespraak weten het bijzonder te waarderen dat veel leden van de historische vereniging actief betrokken zijn bij de activiteiten. Ze wenste de vereniging nog een mooi jubileumjaar toe.

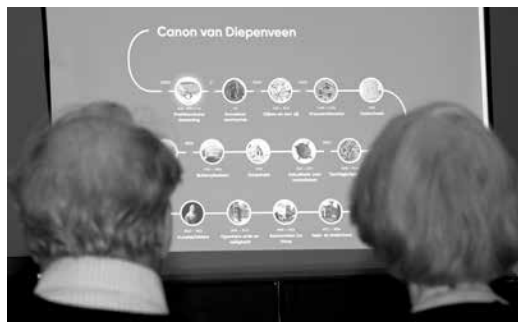


Een volle zaal bij de start van het jubileumjaar (Foto Harry Mulder)

Periodiek van de Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving, opgericht november 1998. Print-ISSN 2590-0749. e-ISSN 2666-9226. Verschijnt tweemaal per jaar • Contributie: € 15.- per gezin per kalenderjaar • Bestuur: Jan Helderman (voorzitter), Peter van Leent (secretaris), Jan Harmelink (penningmeester), Jan van Ginkel (verzamelgroep), Joke Roertert (algemeen), Marinus de Winter (algemeen), Arie Koldewij (foto-archiefgroep) • **Correspondentieadres:** Peter van Leent, Stijne van Sallandstraat 10, 7431 GR Diepenveen • **E-Mail:** secretariaat@historischeverenigingdiepenveen.nl • **Website:** www.historischeverenigingdiepenveen.nl • Op dinsdagmiddag is van 14.30 tot 16.00 uur de fotoarchiefgroep (FAG) in het café van het Hof van Salland aanwezig • **PR-groep, redactie:** Jan Helderman (coördinatie met het bestuur), Gea Zieverink (vormgeving), Rudi Steenbruggen (eindredactie) • **Illustraties:** Harry Mulder (nieuwe foto's) en FAG (fotoarchiefgroep), tenzij anders vermeld • **Druk:** De Kroon, Olst • © Historische Vereniging Diepenveen Dorp en Omgeving • Medio april vindt automatische incasso plaats van de contributie á €15,- onder vermelding van incassant ID: NL13ZZZ080837070000.

↪ Internetlancering Canon van Diepenveen

Aansluitend vond in het Kulturhus de internetlancering van de 'Canon van Diepenveen' plaats. Publiekshistoricus Martin van der Linde van de IJsselacademie keek in zijn toespraak terug op het canon project dat twintig jaar geleden in Overijssel speelde. De pogingen van de Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving om hieraan deel te nemen mislukten toen. Hij sprak zijn waardering uit dat uitstel geen afstel betekende en dat ook Diepenveen nu over een prachtige canon beschikt. Op een beeldscherm werd de aanwezigen uitleg gegeven over de bereikbaarheid en inhoud van canon. Met de canon is de geschiedenis van Diepenveen op beknopte wijze toegankelijk geworden voor iedereen die hierin is geïnteresseerd. De samenstellers hebben veel aandacht geschonken aan extra beeldmateriaal en brongegevens. De link onder 'colofon' naar de website van de historische vereniging maakt het voor de geïnteresseerden mogelijk om onder de knop 'Nieuwsbrieven' meer digitaal toegankelijke informatie over de geschiedenis van Diepenveen te vinden. De canon is te bereiken via Canon van Nederland, regiocanons en dan Overijssel.



Lancering canon van Diepenveen (Foto Harry Mulder)

↪ Jubileumprogramma

Met een aantal evenementen verspreid over het jaar herdenkt de Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving haar vijftienvijftig jarig bestaan. Het jaarprogramma ziet er als volgt uit:

19 januari	Start jubileumjaar / internetlancering canon van Diepenveen
13 april	Lezing over een Romeinse muntschat in Diepenveen
13-16 april	Tentoonstelling merklappen in Kulturhus Diepenveen
15 april	Wandel- en fietsevenement
9 september	Uitkomen van het historisch plaatjesboek
1 okt – 31 dec	Wisseltentoonstelling in woonzorgcentrum Sparrenheuvel
27 oktober	Dag van de meteoriet met meerdere activiteiten
9 november	Lezing over meteoriet Diepenveen Presentatie nieuwe publicatie in de Historische reeks

Tegen de tijd dat een evenement gaat plaatsvinden zal hieraan via de (social)media aandacht worden geschonken. Om zeker te zijn dat u niets mist, zou u de data nu alvast in de agenda kunnen noteren.

↪ Bedankje

In ons vorige nummer van DiepenvEens deed het bestuur een oproep voor ondersteuning van enkele werkgroepen. Binnen een week nadat de nieuwsbrief uit was, waren vijf van de zes vacatures al gevuld. Dat was een fijne verrassing en het bestuur wil deze personen dan ook hartelijk bedanken voor hun spontane aanmelding.

Korte berichten

↪ Een reactie op DiepenvEens nr.46

Dat soms van het een het andere komt blijkt weer eens uit het ontvangen bericht van Marten Brascamp uit Klarenbeek. Hierbij zijn leuke reactie op het artikel over het erve Hof te Borgel in DiepenvEens nr.46.

'Ik lees in het artikel dat Seino te Borgel en zijn tweede vrouw Fenneken Nieuwenhuis vanaf 1830 op het Hof te Borgel woonden. Onze dochter Fenneke bezit een tweedelig haardstel dat aan hen heeft toebehoord. Hun initialen en het jaartal staan erin. Het haardstel vererfde naar Hendrik Willem, een zoon van Seino uit zijn eerste huwelijk en vervolgens naar diens dochter Fenneken te Borgel. Uit de nalatenschap van Fenneke

te Borgel is het via mij uiteindelijk bij mijn dochter Fenneke Brascamp terecht gekomen die er heel zuinig op is. Zij is naar de eerdere bezitster van het haardstel genoemd'.



Het haardstel



Detail van het haardstel met de initialen van Seino en Fenneke en het jaartal 1847

Korte berichten vervolg

→ **Sempre Crescendo 100 jaar**

Honderd jaar geleden en wel op 23 januari 1923 werd de muziekvereniging Sempre Crescendo opgericht. Een vereniging die honderd jaar bestaat is een zeldzaamheid en het kan dan ook niet anders dan dat het bereiken van deze mijlpaal gevierd wordt. De leden van de slagwerkgroep, het orkest en de jeugdorkesten werden op 23 januari jl. dan ook getrakteerd op een jubileumgebakje. Verder gaat het jubileumjaar gevierd worden met meerdere muzikale evenementen zoals een muziekfestival met collega orkesten en koren, een muziekmiddag voor de jeugd en een groots jubileumconcert. Over het ontstaan van Sempre Crescendo valt op internet te lezen op de canon van Diepenveen onder het venster 'De harmonie'.



Sempre Crescendo behaalt in de dertiger jaren de 1e prijs tijdens een concours in Laren
(collectie Rudi Steenbruggen)

Waterhuishouding in de marken Rande, Tjoene en Borgele (10 eeuwen in vogelvlucht)

Wim de Weerd



Pekelharingsweg op de Halve Konte tijdens hoog water. Jaartal foto onbekend. (Fotoarchief HVD)

→ **Ontginning en de strijd tegen het water**

Van oudsher is er in Nederland strijd geleverd tegen het water. Dit was in onze streek niet anders door de naastgelegen rivier de IJssel. In de 10e eeuw was er in deze streek een aanzienlijke toename van het aantal bewoners. Leefden daarvoor rondtrekkende stammen (jagers) relatief kort op een bepaalde plek; dit

veranderde geleidelijk. Deze eerste boeren bouwden hun boerderij op de hellingen van de hoger gelegen zandruggen en gingen het land ontginnen en gewassen verbouwen. De jagers werden landbouwers. De toename van het aantal bewoners resulteerde in ontginning van het dichte bosrijke gebied. In Salland, met name in deze streek bestaan er veel namen eindigend

op -lo "licht loofbos". Deze namen waren hier buitengewoon populair en komen in het ambt Colmschate vaak voor. De oudste aanduidingen voor bosontginningen of roden zijn te vinden in de omgeving van Deventer n.l. in Rande, in 960 vermeld als Ruocuo, wat wel als Ruotnon zal moeten worden gelezen: in 1046 immers wordt het als Rathnon gespeld en dat betekent inderdaad "plek waar bomen zijn geroid". De namen Rande en Borgele worden al genoemd in de jaren 952-960 (dus ver voor de oprichting van de gelijknamige marken). Deze namen komen we tegen in documenten van het omvangrijke goederenbezit van Oda, een zuster van de Saksische koning Hendrik I (919-936). Na overlijden van deze Oda werd haar bezit geschonken aan het Sint-Mauritiusklooster te Maagdenburg. De schenking bevatte o.a. 18 hoeven in de gouw Hamaland o.a. in de buurtschappen Borgele en Rande. De grondeigenaren dan wel de gebruikers, de landbouwers van deze hoeven (de eerste pioniers) hebben gezamenlijk grote inspanning geleverd om het overtollige water te bezweren. Dat ging eerst nogal primitief. Op de huidige Platvoet bijvoorbeeld maakte men bij de dijk aanleg gebruik van de aanwezige hoge zandrug die een natuurlijke dijk vormde. Het overtollige zand werd gebruikt voor dijkverbetering op andere plekken zoals bij de huidige Lokersdijk en verderop bij de Randerstraat.

→ **De IJssel, een jonge rivier**

Op een aantal plaatsen werden de dijken onderbroken door uitwateringsgeulen. Deze lagen in het verlengde van een aantal grote dalvormige laagten in het dekzandlandschap. Via deze laagten en geulen kon het water afwateren op de IJssel. Maar bij hoog water echter stroomde het water in omgekeerde richting. Het rivierwater overstroomde de lagere delen van westelijk Salland. Enkele eeuwen later (omstreeks 1100-1200) was de afwatering¹ geheel anders geworden. Door opslibbing waren de losse stukken overwal aaneengegroeid en de uitwateringsgeulen dichtgeslibd. Bovendien waren de boeren in de buurschappen Rande en Borgele langs de IJssel begonnen met het aanleggen van dijken. Het overtollige water kon niet meer op de IJssel geloosd worden. In Rande hadden de boeren omstreeks 1050 een sluisje "de Rander Zijl" gebouwd die het water kon lozen op de IJssel. Maar na oprichting omstreeks 1240 -1250 van de mar-

ken Rande en Borgele zal de aanpak lokaal wel zijn verbeterd maar er bleven met enige regelmaat grote problemen van wateroverlast.

→ **De Bisschop van Utrecht**

Vanwege de grote problemen van wateroverlast had bisschop Guy van Avesnes in 1308 een grote groep mensen bijeen gebracht. Deze Utrechtse bisschop kwam naar Salland en besprak op de Spoolderberg bij Zwolle met zijn raadgevers de problemen en stelde regels op voor het gebied tussen de Hunnepe en de Zuiderzee om overstroming te voorkomen. Deze regels, zo'n vijftig in getal, zouden bekend worden als het dijkrecht van Salland. De reden van deze bijeenkomst waren de grote waterstaatkundige problemen en de daarvoor bedachte oplossingen. Er was sprake van grote schade, omdat het overstromingswater dikwijls van "overland" kwam. Bij een dijkdoorbraak stroomde het water noordwaarts buiten de rivier over landerijen van de boeren en kon niet meer afgevoerd worden naar de IJssel. De Bisschop had de raad ingeroepen van een aantal deskundigen, van wie de burggraaf van Utrecht Ghisebrecht uten Goye met name wordt genoemd. Men concludeerde als eerste dat er betere dijken moesten komen. Daarnaast moesten de Sallanders weteringen (voor dit gebied waren dat de Zandwetering en Soestwetering) graven die het oppervlaktewater naar het lager gelegen noorden moesten afvoeren, naar het Zwarte water bij Zwolle. Daarnaast werden er overal leigraven en tochtsloten gegraven voor de afvoer op deze weteringen.

→ **Brikskampse Schouw en de Randerzijl**

De dijkschouw van de dijken binnen het Schoutambt Colmschate werd "Brikskampsche Schouw" genoemd en bevatte het gedeelte tussen de Zwormertoren tot aan de Rander Zijl bij de Randerstraat. Deze straat vormde de scheiding van het Schoutambt (in de gouw Hamaland) met het Kerspel van Olst. De Randerzijl had een lokale functie voor afvoer van het overtollige water op de IJssel. Het Sluisje markeerde de grens tussen Hamaland en Salland en tussen de latere Brikskampse en Sallandse Schouw maar het verloor zijn functie na de aanleg van de weteringen. Bij werkzaamheden aan de IJsseldijk in het midden van de 20e eeuw zijn nog restanten van dit sluisje teruggevonden.

¹ De IJssel veranderde sterk omdat het een relatief jonge rivier is. Tussen de eerste en vijfde eeuw, maar waarschijnlijk pas in de vijfde eeuw moet deze rivier zijn ontstaan. De wetenschap is hierover verdeeld.



Bisschopszegel Guy d'Avesnes
(Metropolitan Museum of Art, New York)

De oude boerderijen in Rande en Borgele (in de periode 800-1300) waren vanwege de wateroverlast gebouwd op hellingen van hogere zandruggen. Bij hoog water van de IJssel konden de boeren zich dan met hun vee veilig terugtrekken naar hogere plekken van deze zandruggen die in de IJstijd waren gevormd. Voorbeelden van boerderijen die ten tijde van de splitsing van Rande (in Rande en Tjoene in 1330) al worden genoemd zijn: Het Veenhuis op de huidige hoog gelegen Platvoet en Berghuis nabij het zandduin van Nieuw Rande.

→ **Aanleg Snippelingsdijk**

In de 17e eeuw is om de wateroverlast verder te verminderen de Snippelingsdijk aangelegd ter vervanging van de Douwelerdijk, waarna de Stad Deventer met dit onderhoud werd belast. Maar bij hoog water leverde dit extra druk op de kaden bij Deventer.

De Snippelingsdijk brak met enige regelmaat door (in 1659, 1689, 1744, 1754 en in 1784) en in 1658 bij een zeer hoge waterstand werd de dijk zelfs bewust door-gestoken om de stad te ontlasten. Tot aan Heeten en rondom de stad en op het platteland was er overlast. Daarna is men de Snippelingsdijk als overlaat gaan gebruiken en zijn in Rande, Tjoene en Borgele geen dijkdoorbraken meer geweest. Wel was er regelmatig overlast door slecht onderhoud van de weteringen zoals we in de markeboeken kunnen lezen. Goed onderhoud in Tjoene resulteerde in wateroverlast stroomafwaarts in Rande omdat daar de Zandwetering dicht was geslibd door overdadige plantengroei. De vele kolken in Rande, Tjoene en Borgele bij de IJsseldijk en Lokersdijk getuigen van vele heftige overstromingen. De Molenkolk werd gespoeld in 1605 na een forse dijkdoorbraak van de IJssel.

→ **Dijkmagazijnen**

Na de overstromingsramp van 1809 in Salland werden vier zogenoemde Dijkmagazijnen langs de IJssel gebouwd. In 1836 werd (bij de oprichting van het zevende dijkdistrict) o.a. bij Rande bij de aansluiting van de Sallandseweg op de IJsseldijk, ook nog een Dijkmagazijn geplaatst. In het magazijn lagen gereedschappen en hulpmiddelen voor het dichten van gaten ter voorkoming van doorbraken. Na de Tweede Wereldoorlog verloren deze magazijnen hun betekenis. In Rande staat het magazijn er nog steeds. Het werd in de tweede wereldoorlog nog beschoten door geallieerde vliegtuigen.

→ **Bescherming Halve Konte**

Een bijzondere locatie op de Platvoet is de Halve Konte (halverwege de kante—halve kante). Deze zandrug was gelegen op de Platvoet in de uiterwaarden tussen zomerdijk en winterdijk. Op deze verhoging stond een rij huisjes waar arbeiders van de steenfabriek “De Stobbewaard” woonden. Bij overstroming van de zomerdijk stond er water in de uiterwaarden rondom de huisjes en moesten de bewoners met een bootje “naar de kante”. In ca 1992 is er een nieuwe dijk aangelegd vanaf de IJsseldijk op de Platvoet (op de plek waar vroeger de boerderij “Stobbewaard” stond) naar en om de rioolzuiveringsinstallatie. De “Halve Konte” staat nu altijd droog evenals het waterzuiveringscomplex en het nieuw aangelegde kermisterrein. Ook de mensen die ter plekke op de Platvoet in dit landelijke gebied een moestuintje hebben houden het nu droog.

Achter een simpele gevelsteen

Gerrit Goorman



Boxbergerweg 14 boerderij (Foto Harry Mulder)

Pas geleden was ik met mijn broer bij zijn oude bureu en omdat ik wel wat van de plaatselijke geschiedenis weet, kreeg ik van de vrouw des huizes meteen een interessant raadsel op te lossen: wie verbergt zich achter de initialen van de eerste steen in de voor-gevel? De datum is 6.2.1856 en de initialen luiden: W(a of d)DTW.

→ Derk te Wechel

De eerste gedachte was om deze gevelsteentekst als W + kleine a te lezen en daar Willemina of Wendelina van te maken, de D als tweede voornaam te beschouwen en TW te lezen als de familienaam Te Winkel of Te Wechel. Dat leverde niets op. Tot een geraadpleegde medegenealoog suggereerde om W + kleine d te lezen en dat als weduwe te interpreteren, niet als naam. Dat leverde meteen als resultaat: weduwe Derk te Wechel. Mijn nieuwsgierigheid werd geprikkeld en ik zag daarin reden om het gezin van de weduwe en haar naaste verwanten te bespreken en te laten zien hoeveel van deze familie in het Diepenveense is terug te vinden. Maar ook om te laten zien dat dit een familie was, die in die tijd op de maatschappelijke ladder aan het stijgen was.

→ te Wechel, Roetert en Steenbruggen

De “echte” naam van de weduwe Derk te Wechel vinden is een probleem. Ze werd geboren als Berendina, dochter van Derk Roetert en Fenneke Venninks op den Steenbruggen en gedoopt in de kerk van

Diepenveen op 22.12.1780. Zij overleed in Hengforden in de gemeente Olst op 4.2.1865. De overlijdensacte vermeldt dat is overleden: Berendina Steenbruggen, dochter van Derk Steenbruggen en Fennigje Nieuwenhuis, weduwe van Derk te Wechel. In Diepenveen trouwde ze 11.5/9.6.1805 met Derk te Wechel. Derks “echte” naam vast te stellen is al even lastig. Bij zijn doop, in Diepenveen op 10.9.1775 werd hij ingeschreven als zoon van Roelof Steenbruggen in Wechele en Derkje Wildenberg. Bij zijn huwelijk heet hij een zoon te zijn van Roelof te Wechel en Derkjen ten Velde. Hij overlijdt uiteindelijk als Derk te Wechel, in Diepenveen 17.9.1834 op het adres Wechele 70 (de boerderij Midden Wechele). Het gaat hier te ver al die verschillende namen voor dezelfde personen te verklaren, maar dat de families Roetert (en Roeterd), Steenbruggen en Roetert Steenbruggen een gemeenschappelijke voorvader hebben, neemt u wel van mij aan, net zoals er nog een familie Bloemendal en een familie Kloosterboer tot deze stam behoren.

→ Groot Schuttendal

Berendina's halfbroer was de wethouder Derk Roetert Steenbruggen (Diepenveen 15.2.1798- 21.2.1888) wiens vader bij zijn doop Derk Roetert op den Steenbruggen heet. Derks graf vindt u op een prominente plaats op de begraafplaats aan de Roeterdsweg. Dat van zijn vrouw, Geertjen Maten (Veessen 21.1.1798 - Diepenveen 28.11.1862) vindt u op het kerkhof bij de kerk. De verhuizing van Midden Wechele



Gevelsteen Boxbergerweg 14 boerderij (Foto Harry Mulder)

(nu Raalterweg 8, tegenover de begraafplaats Steenbrugge (zonder N!), vond dus plaats na het overlijden van Derk te Wechel. Het boek *Achter leilinden en kastanjabomen* van Tonny Mulder (uit 2005) vermeldt dat in 1855 Teunis Wiltink de nieuwe pachter op Midden Wechele werd, met een contract voor 9 jaar. Volgens de burgerlijke stand heette hij echter Antoni(j) Wiltink (Gorssel 14.5.1821-Vaassen gem. Epe, 24.9.1898). De pacht is niet verlengd want op 16.6.1868 wordt dochter Judith, zijn laatste kind, in Vaassen geboren. Dit jaar 1855 past wonderwel bij de datum van 6.2.1856 van de eerste steen: toen is kennelijk de verbouwing of nieuwbouw van de boerderij begonnen. Dit strookt met wat in het boekje *Veldnamen in Olst* (1990) wordt vermeld over (Groot) Schuttendal, Boxbergerweg 14, Eikelhof, want om deze boerderij gaat het.

→ **Zes kinderen te Wechel**

Derk en Berendina te Wechel kregen 6 kinderen. Het graf van dochter Barta te Wechel (Diepenveen 2.2.1819-24.4.1868) bevindt zich op het kerkhof bij de kerk Ze was getrouwd met Mannes Schrijver, de weduwnaar van haar zuster Fredrika. Met hem woonde ze eerst in Oxe, maar bij haar overlijden woonde ze op het adres Dorp Diepenveen 20. Dit adres bestond toen pas sinds kort. Vroeger zou ze in Tjoene of Rande gewoond hebben, maar om de zoveel jaar werd het bevolkingsregister herzien en in deze tijd kwam er zelfs een nieuwe wijkindeling en werden zoals gebruikelijk ook nog de huisnummers opnieuw vastgesteld. Toen er meer om de kerk van Diepenveen werd gebouwd, werd er een wijk Dorp Diepenveen gevormd. Net zoals niet veel later in de buurtschappen Weteringen en Ortele & Essen een nieuwe wijk Colmschate werd gevormd, nadat zich daar langzaam een kern rond de nieuwgebouwde kerk begon te ontwikkelen, te beginnen met kroeg en pastorie.

Zoon Antony te Wechel (Diepenveen 6.8.1823-3.10.1866) was hoofdonderwijzer en woonde Dorp Diepenveen no, 30. Ook zijn graf vinden we nog bij de kerk van Diepenveen. Hij was getrouwd met Gerharda Berkhoff, een tante van meester Gerrit Berkhoff (1869-1959) over wie in mijn jeugd nog verhalen de ronde deden. Een zuster van deze Gerharda Berkhoff, Hendrika, was getrouwd met Bernhardus te Wechel (Diepenveen 1.12.1818-Deventer 21.12.1890) ook een zoon van Derk en Berendina te Wechel. Aan de dienstplicht had Antony voldaan door het stellen van een plaatsvervanger, een bewijs voor een zekere welstand. Bernhardus had een lot getrokken dat niet tot de dienst verplichtte. Het lijkt erop of Bernhardus het bedrijf op Schuttendal heeft voortgezet. Zijn kinderen werden onder Olst geboren. Later zijn ze naar Deventer vertrokken.

Terug naar Antony: hij was vader van Derk Herman te Wechel (Epe 29.1.1851-Wageningen 1.1.1928), die 1926/1927 rector van de Rijks Landbouw Hogeschool in Wageningen was. Door zijn dochter, Aartje te Wechel, was hij grootvader van de toneelspeler Johan te Wechel (Diepenveen 11.10.1878 – Amsterdam 9.5.1945). Over Johan is via Delpher van alles te vinden. Ik dacht eerst dat hij omgekomen was bij de beruchte schietpartij op de Dam op 7 mei 1945. Via Delpher¹ vond ik dat hij wel verongelukt is, maar dat de oorzaak een aanrijding door een auto op het Leidseplein was. Aartje te Wechel woonde later bij haar stiefvader Hendrik Jacobus Cornet (Koudekerk 21.2.1834 's-Gravenhage 24.4.1917) in Den Haag. Cornet was ook onderwijzer later hoofdonderwijzer in Diepenveen. Hij had na de vroege dood van Antony diens weduwe getrouwd (Diepenveen 2.7.1868). Uit dit huwelijk werd, toen Gerharda al 44 was, een zoontje Antoine geboren (Diepenveen 10.7.1869-21.10.1870), dat jong overleed. Na Cornets dood vertrok Aartje naar Amsterdam, en overleed daar op 7 december 1922.

→ **De genealoog**

Al het bovenstaande nog eens beschouwend, is het toch interessant om als genealoog te zien hoeveel er achter een simpele gevelsteen weg kan komen. Ook omdat een genealoog meestal met oude documenten bezig is en het juist in dit geval zo interessant was om op locatie materiële overblijfselen te vinden.

¹ Delpher is een gratis toegankelijke website, ontwikkeld en beheerd door de Koninklijke Bibliotheek, met gedigitaliseerde historische Nederlandse kranten, boeken, tijdschriften en radiobulletins uit bibliotheken, musea en andere erfgoedinstellingen

Toerisme in dorp Diepenveen Oprichting VVV in 1931

door Lamberthe de Jong



Voorzijde van een uitgave van de DADO, Districtsbond VVV Apeldoorn Deventer en Omstreken

Eind negentiende eeuw bloeit het toerisme op in Nederland. De burgerij wil op stap, nieuwe streken bezoeken en plezier maken. Vanaf 1885 worden er daarom overal 'Vereenigingen voor Vreemdelingenverkeer' (VVV) opgericht. Die maken reclame en brochures met bijzondere uitstapjes, aandacht voor natuurschoon en voor oude steden, zoals Deventer. Daar komt in 1911 al een VVV die samenwerkt met de gemeente Diepenveen (Gorssel en Twello willen zelf een VVV). Vanaf 1927 is ook de 'Sallandschen Bond voor Vreemdelingenverkeer' actief in Overijssel.

In Deventer zijn veel congressen en de congresbezoekers maken vaak uitstapjes naar Gorssel, Voorst of Holten. Niet naar Diepenveen en dat is de nieuwe burgemeester J.W. Arriëns (1877-1963) een doorn in het oog. Al snel na zijn installatie in 1930 maakt hij een plan om het toerisme in zijn nieuwe gemeente te bevorderen. Hij doet een dringend verzoek in 1931 bij de net opgerichte 'Vereeniging voor Neringdoenden' van dorp Diepenveen. De inmiddels 33 leden onder wie veel winkeliers, zijn enthousiast.

→ Oprichting VVV

Op de oprichtingsvergadering voor de Diepenveense VVV op 13 mei 1931 wordt directeur Van Deventer van de 'Algemene Nederlandsche Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer' in Den Haag uitgenodigd. In Café

Paalman vertelt hij over het doel, de werkwijze en de voordelen van het vreemdelingenverkeer en wordt een film vertoond. Twee weken later verdeelt de nieuwe vereniging de functies: de burgemeester is erevoorzitter, G. Berkhoff is voorzitter (later secretaris) en G.M. Aalbers is voorzitter, groenteboer P. van Veelen vice-voorzitter, bloemist D. Keurhorst secretaris, J. Scharrenburg is 2e secretaris en mej. E. J. Roetert Steenbruggen (zeer actief in het dorp) wordt penningmeesteres en postadres. Als 'commissaris' van de VVV-commissie vraagt men oud-planter Dijkers en dokter Muijs. Er volgt meteen al een actie want er gaat een brief naar de Raad van State over het behoud van de busdienst Deventer-Zwolle, belangrijk voor het toerisme en de bereikbaarheid van het dorp. Ook omdat de spoorwegverbinding Deventer-Ommen (OLDO) met station Diepenveen-Oost dreigt te verdwijnen (en inderdaad in 1935 stopt).

→ Gordel van smaragd?

De nieuwe VVV maakt in 1932 al een toeristische brochure. Burgemeester Arriëns schrijft het voorwoord en noemt zijn gemeente een 'gordel van smaragd om de nijvere stad Deventer heen'. Een bijzondere typering, die in die jaren voornamelijk gebruikt werd voor Nederlands-Indië. Daarbij duiden 'gordel' en 'smaragd' respectievelijk op de enorme uitgestrektheid van de

**Dienstregeling DEVENTER-ZWOLLE
over den Dijk en binnendoor naar Olst**
JULI 1932

Deventer	6.-	7.-	8.-	9.-	10.-						22.-
Platvoet	6.08	7.08	8.08	9.08	10.08						22.08
Weg Hengforden	6.15	7.15	8.15	9.15	10.15						22.15
Olst	6.20	7.20	8.20	9.20	10.20						22.20
De Nul	6.25	7.25	8.25	9.25	10.25						22.25
Wijhe	6.30	7.30	8.30	9.30	10.30						22.30
Windesheim	6.45	7.45	8.45	9.45	10.45						22.45
Zwolle	7.-	8.-	9.-	10.-	11.-						23.-
Zwolle	7.-	8.-	9.-	10.-	11.-						23.-
Windesheim	7.15	8.15	9.15	10.15	11.15						23.15
Wijhe	7.30	8.30	9.30	10.30	11.30						23.30
De Nul	7.35	8.35	9.35	10.35	11.35						23.35
Olst	7.40	8.40	9.40	10.40	11.40						23.40
Weg Hengforden	7.45	8.45	9.45	10.45	11.45						23.45
Platvoet	7.52	8.52	9.52	10.52	11.52						23.52
Deventer	8.-	9.-	10.-	11.-	12.-						24.-
Deventer	7.30	8.50	9.50	11.50	13.50	15.50	17.10	18.50			
De Heuvel	7.38	8.58	9.58	11.58	13.58	15.58	17.18	18.58			
Eikelhof	7.50	9.10	10.10	12.10	14.10	16.10	17.30	19.10			
Olst	8.-	9.20	10.20	12.20	14.20	16.20	17.40	19.20			
Olst	8.-	9.20	10.40	12.40	14.40	16.40	17.40	19.40			
Eikelhof	8.10	9.30	10.50	12.50	14.50	16.50	17.50	19.50			
De Heuvel	8.20	9.40	11.-	13.-	15.-	17.-	18.-	20.-			
Deventer	8.25	9.45	11.05	13.05	15.05	17.05	18.05	20.05			

Klachten te richten tot den Ondernemer A. H. HARDON,
Bergstraat 38, Tel.

Met het oog op aansluiting met treinen of andere vervoer-
middelen mag niet langer dan 3 minuten gewacht worden.

Bussen voor alle doeleinden beschikbaar.

Dienstregeling bus Deventer-Zwolle uit 1932
(Uit VVV brochure *Diepenveen*, 1932)

Indonesische archipel en de schitterende groene na-
tuur. Arriëns zag kennelijk een overeenkomst met zijn
uitgestrekte gemeente Diepenveen met de vijf dorpen
en de vele groene bossen. Hij hoopt daarom dat de
Deventer congresgangers ook Diepenveen zullen gaan
bezoeken.

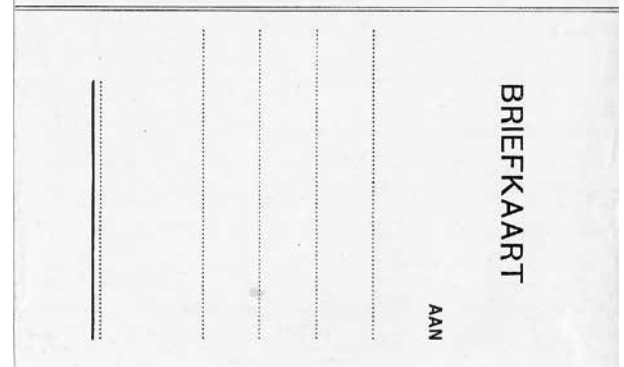
In de brochure staan enkele mooie wandelingen vanuit
het dorp, de busdiensten tussen Deventer en Zwolle
over de dijk en van het station en Schalkhaar naar de
Platvoet.

→ Zomerhuisjes in het Doisbosch

In februari 1932 besluit de VVV een handwijzer te
plaatsen in het dorp - het is niet helemaal duidelijk
waar - en een kampeerterein te zoeken (De stedelij-
ke VVV plaatste overigens reeds in 1912 wegwijzers
in de gemeente Diepenveen, o.a. bij Café 'De Halve
Maan'). Secretaris Keurhorst mag een reclamebord
voor de VVV bij zijn winkel aan de Oranjelaan plaat-
sen. En verder worden er plannen gemaakt om met
andere Diepenveense verenigingen een tentoonstel-
ling te organiseren. De tuinbouw (de heren Berendijk
en Wittenberg), pluimvee (Reterink, Visser en Kloezema-
n), 'Ons Belang' (Paalman, Visser en Pannekoek),



DIEPENVEEN IS MOOI!



Diepenveen is mooi! Briefkaart uitgegeven door de VVV van
Diepenveen in 1934 (collectie Rudi Steenbruggen)

'Neringdoenden' (Van Veelen en De Ronde), Agricul-
tura (Van Weenum en Haarman) en voor de VVV de
heren Aalberts (die voorzitter werd van de commissie)
en Zandbergen.

Volgens het Deventer Dagblad van 23 mei 1932 lan-
ceert de VVV een plan voor zomerhuisjes in het Dois-
bosch bij Oud Rande. De krant schrijft: 'Het bosch is
een der mooiste van de omgeving met prachtig oud
geboomte. Het bosch is te bereiken door van De-
venter komend bij de dorpsschool linksaf, over den
spoorweg en daarna direct rechts te gaan. Een flinke
daad die voor Diepenveen voordelig kan worden'. Ver-
moedelijk stonden de zomerhuisjes aan de Schape-
zandweg, net over het spoor, waar nu nog een houten
huisje staat.

In juli 1934 laat de vereniging drie ansichtkaarten op
groot formaat maken met mooie plekjes. Later volgen
er meer briefkaarten met toeristische plaatjes.

→ Zomerfeesten

De VVV doet ook mee aan de Zomerfeesten op Ko-
ninginnedag 31 augustus 1937. De optocht met een
bloemencorso en dertien versierde wagens gaat vanaf
het schoolplein aan de Dorpsstraat naar de grens met

Vergelijkend staatje van belastingen met omliggende gemeenten
(Overgenomen uit Salland)

Gemeente	Aantal gem. op. op. de verm. belast.	Aantal gem. op. op. de gem. fondsel.	Grondbelasting		Person. belasting aantal gem. op. (de klasse vermeld tusschen haakjes)
			aant. gemeentelijke op. op. gehouwd	opgebouwd	
Apeldoorn (2)	25	50	80	20	(6) 50-110
Bathmen (3)	25	40	40	10	(8) 40
Deventer (1)	50	80	80	20	(4) 119-189
Diepenveen (3)	—	10	40	10	(7 en 8) 50
Epe (1)	—	45	60	—	(6) 45
Gorsel (3)	—	37	60	15	(7 en 8) 60-80
Heerde (2)	30	35	80	20	(7) 45
Holten (3)	50	50	80	20	(8) 80
Laren (3)	—	30	40	10	(9) 40
Lochem (2)	—	25	80	10	(8 en 9) —
Markelo (2)	50	60	60	10	(8 en 9) —
Olst (3)	50	1-30	40	10	(8) 40
Raalte (3)	—	70	80	20	(6 en 8) 64
Rijssen (2)	50	0-80	80	10	(6) 40
Voorst (2)	—	35	50	15	(5 en 6) 71
Wijhe (2)	25	15	80	20	(7 en 8) —
Zutphen (3)	50	60	80	20	(6) 35-55
Zwolle (2)	—	80	80	20	(3) 110

Vergelijking van belasting tussen Diepenveen en omliggende gemeenten (uit VVV brochure Diepenveen, 1932)

Olst en terug naar de grens met Deventer (toen de Lookersdijk). Uiteraard onder begeleiding van twee muziekverenigingen, Sempre Crescendo uit Diepenveen en St. Caecilia uit Schalkhaar. De wagen van organisator VVV rijdt mee zonder mededinging maar is wel mooi versierd door voorzitter Van Veelen. De eerste prijs gaat naar de wagen van Agricultura met het onderwerp Stöppelhaene.

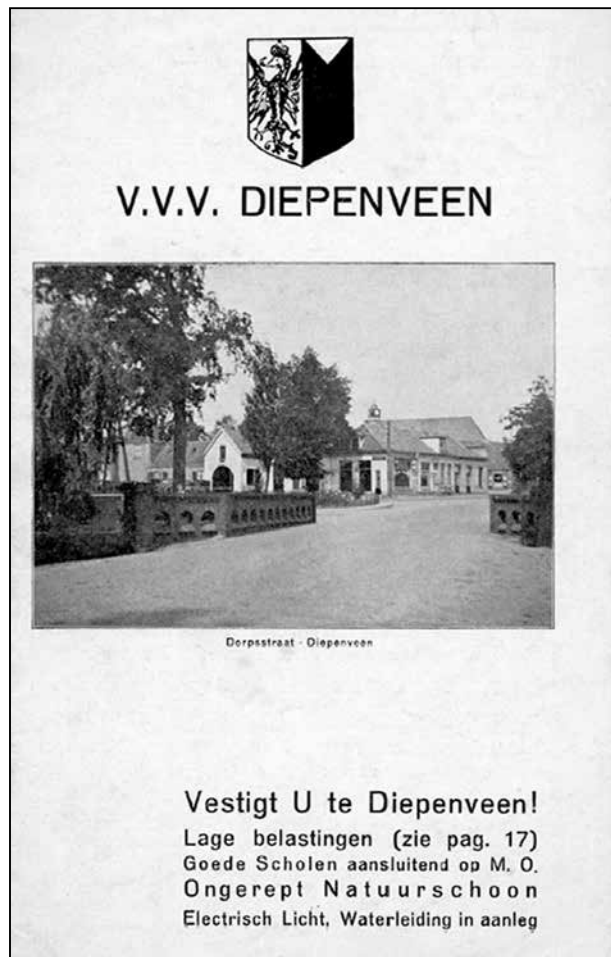
→ Samenwerking tussen de VVV's

De diverse VVV's uit de omgeving besluiten in 1935 om meer samen te werken in een bond. Iets wat de krant al in een serie artikelen 'hartstochtelijk' had bepleit. Op Pinksterdag organiseert men een wandeling door Diepenveen speciaal voor het bestuur van de VVV Deventer, want (volgens het Deventer Dagblad van 13 april): 'Diepenveen is, evenals Voorst en Holten, waard om door vreemdelingen te worden bezocht. Het heeft idyllische plekjes in overvloed'.

Ook de gemeenteraad van Diepenveen bespreekt - in 1937 - het onderwerp toerisme. Raadslid Veldwachter wijst erop dat er meer reclame moet komen, want nu trekken de vakantiegangers naar Holten en Bathmen. Helaas ontbreekt het de VVV aan financiële middelen. Misschien subsidie geven, stelt hij voor. In ieder geval zou de vestiging van een hotel-pension nuttig zijn. In januari 1940 besluit de gemeenteraad om een subsidie van 100 gulden te geven aan de VVV en daarnaast een kampeerverordening in te stellen.

Van veel plannen komt door het uitbreken van de oorlog niets terecht. Er verschijnt in 1940 nog een gids van de 'Districtsbond van Verenigingen van Vreemdelingen Verkeer' voor Apeldoorn en Omstreken. De VVV beschrijft er de vele activiteiten in Diepenveen in, zoals golfwedstrijden en paasvuren: 'nu u toch niet naar het buitenland kunt'!

Alles ging in 1940 en begin 1941 nog gewoon door. Vanaf 1942 staat er niets meer in het Deventer Dagblad. De VVV zelf maakt alvast een aanzet met toeristische en andere informatie over de gemeente voor een gids, die pas in 1949 (en dan voor de hele provincie) zal verschijnen.



Voorzijde van de toeristische brochure zoals de VVV Diepenveen die in 1932 uitgeeft

→ Kaartje en Brochure uit mei 1932

In een brochure in 1932 maken zowel de Diepenveense burgemeester Arriëns als de VVV reclame voor het dorp en de rest van de gemeente. Op de voorzijde prijkt een oproep voor nieuwe bewoners want er zijn veel voordelen: lage belastingen, goede scholen, ongerept natuurschoon, elektrisch licht, waterleiding in aanleg... Wie zou hier niet willen wonen of op vakantie gaan? De brochure bevat dan ook een belastingtabel ter vergelijking met de omliggende gemeenten inclusief Apeldoorn en Zwolle.

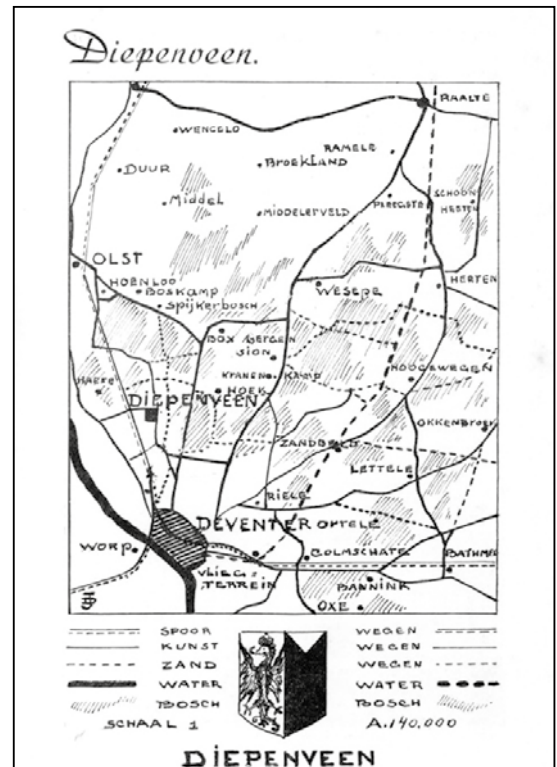
In de brochure maken diverse hotel-pensions reclame zoals 't Wapen van Diepenveen (het latere café Van Enck) aan de Boxbergerweg, hotel-café-restaurant Diepenveen-Oost en zelfs Huize Okkenbroek. De bezoekers konden in Diepenveen ook bij particuliere

pensions (eigenlijk meer een B&B) terecht zoals Kruitbosch op Rande, Willemsen aan de Molenweg, bij Scharrenberg en bij J.W. Kemper (tevens garage en fietsverhuur).

→ Snelle bussen

In 1932 rijdt de bus binnen het uur over de dijk van Deventer naar Zwolle. Ook is er een uitstekende verbinding vanaf Schalkhaar (waar het gemeentehuis staat) via station Deventer naar de Platvoet (toen nog Diepenveen). En wie wil wandelen vindt in de brochure een paar wandelingen vanuit het dorp Diepenveen. Bijvoorbeeld vanaf de kerk via het zogenaamde Kerklaantje naar de dijk en naar uitspanning Platvoet met een grote speeltuin. Ook is er een wandeling naar het Spijkerbos en het Stenen Kruis in Olst beschreven en verder een tocht naar klooster Sion.

Uiteraard adverteren de winkeliers - de meeste winkels zijn inmiddels verdwenen - in de nieuwe brochure! De burgemeester eindigt zijn voorwoord met de oproep om de 'vreemdelingenindustrie' te steunen in het belang van de toeristen en van de gemeente.



Kaartje Diepenveen e.o. (Uit VVV brochure Diepenveen, 1932)

Uitnodiging
donderdag 13 april 2023

Historische Vereniging
Dorp Diepenveen en omgeving

Programma
- ALV
- Historische Avond

LEZING Archeologe Marieke van der Wal **Het verhaal van de muntschat & wat er in de omgeving van Deventer in de Romeinse tijd afspeelde.**

Maak deze interessante lezing mee!

ALV donderdag 13 april aanvang 20.00 uur
De zaal is open voor de leden vanaf 19.30 uur

Lezing donderdag 13 april aanvang 20.30 uur
De zaal is open voor belangstellenden vanaf 20:30 uur

U bent welkom - Toegang gratis
Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving